

**Міністерство охорони здоров'я України
Полтавський державний медичний університет
Польське товариство публічного здоров'я
Департамент охорони здоров'я
Полтавської обласної державної адміністрації**

**Організаційно-правові
та соціально-економічні засади
функціонування системи
громадського здоров'я в Україні**

**Колективна монографія за загальною редакцією
проф. Ждана В. М. та проф. Голованової І. А.**

**Organizational, legal
and socio-economic principles of
functioning of the public health
system in Ukraine**

**Collective monograph general edited by
prof. Zhdan V.M. and prof. Holovanova I.A.**

Полтава 2021

Затверджено до друку Вченою Радою Полтавського державного медичного університету, протокол №_1_ від 19.05.2021 р.

Рецензенти:

Огнєв В.А. – доктор медичних наук, професор, завідувач кафедри громадського здоров'я та управління охороною здоров'я Харківського національного медичного університету

Сміянов В. А. – доктор медичних наук, професор, завідувач кафедри громадського здоров'я Медичного інституту Сумського державного університету

Організаційно-правові та соціально-економічні засади функціонування системи громадського здоров'я в Україні: колективна монографія / за заг. ред. проф. Ждана В. М. та проф. Голованової І. А. – Полтава: ТОВ «Фірма «Техсервіс», 2021. – 193 с.

У монографії розглянуто актуальні питання розвитку системи громадського здоров'я в Україні, її особливості в умовах реформування.

Висвітлено різноманітні аспекти громадського здоров'я на сучасному етапі: оцінка якості медичної допомоги, впровадження міжнародних стандартів якості медичної допомоги, епідеміологічний нагляд як основна функція громадського здоров'я, виклики та перспективи реформування первинної та вторинної медичної допомоги, питання безперервної освіти лікарів, сучасний стан клінічного напрямку охорони здоров'я в Україні, розвиток доказової медицини.

Монографія розрахована на науково-педагогічних працівників вищих медичних навчальних закладів, студентів, аспірантів, лікарів різних фахів та широкого кола науковців, які цікавляться питаннями розвитку громадського здоров'я в Україні.

1. Завідувачу хірургічного відділення рекомендовано покращити роботу контрольних лікарсько-консультативних комісій, охопити контролем 25-30% листків непрацездатності від первинно виданих.
2. Завідувачам профільних відділень провести аналіз експертизи у відділеннях в розрізі нозологій та по кожному лікарю.

Література.

1. Наказ МОЗ України від 09.04.2008 N 189. «ПОЛОЖЕННЯ про експертизу тимчасової непрацездатності». URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0589-08#Text>
2. Наказ Міністерства охорони здоров'я України від 13.11.2001 N 455 «Інструкція про порядок видачі документів, що засвідчують тимчасову непрацездатність громадян». URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z1005-01#Text>
3. Наказ Міністерства охорони здоров'я України, Міністерства праці та соціальної політики України, Фонду соціального страхування з тимчасової втрати працездатності, Фонду соціального страхування від нещасних випадків на виробництві та професійних захворювань України від 03.11.2004 N 532/274/136-ос/1406 (z1454-04). «ІНСТРУКЦІЯ про порядок заповнення листка непрацездатності» URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z1456-04#Text>
4. Наказ Моз України від 1.06.2021 р. № 1066 «Деякі питання формування медичних висновків про тимчасову непрацездатність та проведення їхньої перевірки». URL: <https://moz.gov.ua/article/ministry-mandates/nakaz-moz-ukraini-vid-01062021--1066-dejaki-pitannja-formuvannja-medichnih-visnovkiv-pro-timchasovu-nepracezdatnist-ta-provedennja-ihnoi-perevirki>

ОСОБЛИВОСТІ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ НАСЕЛЕННЯ ПОЛТАВСЬКОЇ ОБЛАСТІ ТЕХНІЧНИМИ ЗАСОБАМИ РЕАБІЛІТАЦІЇ

Проскурін О.С.¹, Плужнікова Т. В.², Краснов О.Г.²,
Мирошниченко М. С.³

¹*Полтавське казенне експериментальне протезно-ортопедичне підприємство*

²*Полтавський державний медичний університет, Полтава, Україна*

³*Харківський національний медичний університет, Харків, Україна*

Серед населення будь-якої країни є громадяни з інвалідністю. Кількість осіб з особливими потребами постійно зростає, і сьогодні

проблеми інвалідності мають глобальний характер. Для України проблема соціального захисту інвалідів є особливо значущою у зв'язку зі стійкою тенденцією до зростання частки інвалідів у загальній структурі населення[1,2,3]. Серед основних проблем збільшення кількості людей з інвалідністю є низький рівень соціально-економічного розвитку українського суспільства, який знизив рівень життя більшості людей; незадовільний стан системи охорони здоров'я; недостатня безпека та охорона праці; низький рівень екологічної культури; наявність різноманітних катаклізмів – природних, екологічних, воєнних[4].

Рівень державного соціального захисту осіб з обмеженими можливостями є відображенням рівня розвитку суспільства в цілому. Протягом останніх десятиріч у світі відбулися суттєві зміни стосовно ставлення до інвалідів. Обов'язком держави і суспільства є забезпечення належного соціального захисту і підтримки, соціальної інтеграції, створення рівних можливостей для самореалізації, повноцінного життя, здобуття освіти і працевлаштування[2,3]. Соціальні гарантії щодо забезпечення технічними та іншими засобами реабілітації осіб з інвалідністю в Україні визначено Законом України „Про реабілітацію осіб з інвалідністю в Україні”.

В Полтавській області технічними засобами реабілітації осіб з інвалідністю забезпечує Полтавське казенне експериментальне протезно-ортопедичне підприємство, основним напрямком діяльності якого є надання протезно-ортопедичних послуг, які спрямовані на відновлення функціональних можливостей осіб з обмеженими фізичними можливостями (включно з вадами опорно-рухового апарату) [1].

Ще в 1920 році рішенням Губерніального відділу соціального забезпечення Полтавського губерньського виконкому Ради робітничих, селянських і червоноармійських депутатів Полтавської губернії у м. Полтаві була організована Протезна майстерня. Засновниками майстерні стали чотири сім'ї - майстрові з столярної, шорні і швейній справі. Організатори майстерні добровільно влилися в Протезну майстерню зі своїм інструментом і обладнанням. Протезна майстерня підпорядковувалася секції калік воїнів і богоделен Губвідсоцзабезу, обслуговувала сім'ї червоноармійців, постраждалих від боротьби з денікінцями і біженців.

Сьогодні Полтавське казенне експериментальне протезно-ортопедичне підприємство має медичні та виробничі підрозділи, стаціонарне (реабілітаційне) відділення первинного та складного

протезування та ортезування на 24 ліжко-місця, сервісний центр післягарантійного обслуговування та ремонту засобів пересування (крісла колісні з ручним та механічним керуванням, в тому числі з електричним приводом). Полтавське КЕПОП виготовляє власну продукцію та надає медичні послуги на основі дозвільних документів Міністерства соціальної політики і Міністерства охорони здоров'я України, співпрацює з провідними вітчизняними та іноземними партнерами, використовує власні та передові розробки протезно-ортопедичної галузі. Високо функціональні конструкції протезно-ортопедичних виробів виготовляються за новими технологіями з використанням сучасних комплектуючих вітчизняних і зарубіжних фірм. Конструкції виробів визначаються кожному пацієнту індивідуально і залежить від віку і ваги, стану здоров'я та кукси пацієнта, активності та роду діяльності хворого.

Полтавське КЕПОП виготовляє індивідуальне ортопедичне взуття різної складності для дорослих та дітей, які мають захворювання опорно-рухового апарату, дефекти стопи, а також взуття при синдромі діабетичної стопи. Щорічно підприємство забезпечує громадян пільгових категорій, осіб з інвалідністю та інших окремих категорій населення Полтавської, Сумської, Кіровоградської та частини Донецької областей України, які потребують протезно-ортопедичної допомоги - 13 735 одиниць індивідуальних технічних та інших засобів реабілітації в 2020 році.

Первинне та складне протезування й ортезування осіб з порушеннями опорно-рухового апарату проводяться у стаціонарних (реабілітаційних) відділеннях первинного та складного протезування й ортезування, у тому числі стаціонарних відділеннях закладів охорони здоров'я на підставі індивідуального плану реабілітації. Реабілітаційне відділення надає лікувально-реабілітаційні послуги для людей з обмеженими фізичними можливостями, включаючи навчання соціально-побутовими навичками, з метою покращення якості їх життя та повної інтеграції у суспільство.

Сервісним центром Полтавського КЕПОП надаються послуги по безкоштовному післягарантійному ремонту крісел колісних різних видів, як механічних, так і з електричним приводом, на території Полтавської, Кіровоградської та Сумської областях. Безкоштовному післягарантійному ремонту підпадають крісла колісні, які забезпечені за рахунок держави.

На обліку Полтавського КЕПОП перебуває 40100 чоловік: Полтава - 22330 чол.; Суми - 14690 чол.; Кіровоград - 3080 чол.

Протягом 2020 року видано протезно-ортопедичних виробів та ортопедичного взуття 13254 одиниць, з них: протезів верхніх кінцівок – 18 шт.; протезів нижніх кінцівок – 529 шт.; ортезів верхніх кінцівок – 11шт.; ортезів нижніх кінцівок – 283 шт.; ортезів на хребет – 471 шт.; ортопедичного взуття – 11942 шт. Стаціонарним (реабілітаційним) відділенням первинного та складного протезування (ортезування) опротезовано 223 особи [1].

Полтавське казенне експериментальне протезно-ортопедичне підприємство в своїй діяльності керується такими нормативними документами: Закон України «Про реабілітацію осіб з інвалідністю в Україні» від 6 жовтня 2005 року № 2961 – IV; Постанова КМУ № 1686 від 8 грудня 2006 р. «Про затвердження Державної типової програми реабілітації осіб з інвалідністю » зі змінами; Постанова Кабінету Міністрів України від 16.02.2011 р. № 121 «Про затвердження Положення про централізований банк даних з проблем інвалідності»; Постанова КМУ № 757 від 23.05.07 р. «Про затвердження Положення про індивідуальну програму реабілітації інваліда»; Наказ Міністерства соціальної політики України від 09.08.2016 р.№ 855 «Деякі питання комплексної реабілітації осіб з інвалідністю»; Наказ Міністерства соціальної політики України від 03.10.2017 р.№ 1576 «Про затвердження положення Примірних штатних норматив чисельності працівників центру комплексної реабілітації для осіб з інвалідністю»; Конвенція о правах інвалідів - це міжнародний договір ООН про права людини, спрямований на захист прав та гідності людей з обмеженими можливостями, сторони Конвенції зобов'язані сприяти, захищати та забезпечувати повне здійснення своїх прав людьми з обмеженими можливостями та забезпечити повну їх рівність перед законом; Програма ВООЗ «Реабілітація 2030» (71- а Всесвітня асамблея ВООЗ, 2018), яка надає стратегічне керівництво з координації дій по встановленню спільних зобов'язань щодо підвищення рівня реабілітації як стратегії поліпшення здоров'я, що стосується всього населення, протягом усього життя та на різних рівнях надання допомоги та забезпечує заходи на рівні країни, коли кожен, хто цього потребує, має доступ до якісних, доступних асистивних технологій, щоб вести здорове, продуктивне та гідне життя; «Типове положення про центр комплексної реабілітації для осіб з інвалідністю».

Центр комплексної реабілітації для осіб з інвалідністю це реабілітаційна установа, цільовим призначенням якої є здійснення комплексу реабілітаційних заходів, спрямованих на створення умов

для всебічного розвитку осіб з інвалідністю, та дітей віком до трьох років (включно), які належать до групи ризику щодо отримання інвалідності, засвоєння ними знань, умінь, навичок, досягнення і збереження їхньої максимальної незалежності, фізичних, розумових, соціальних, професійних з метою максимальної реалізації особистого потенціалу. Центр забезпечує перебування осіб з інвалідністю та дітей – інвалідів, які мають медичні показання і потребують спеціальних умов для одержання ними комплексу реабілітаційних заходів. Завданнями Центру є: виконання норм і положень, визначених Конвенцією ООН про права осіб з інвалідністю, Закону України «Про основи соціальної захищеності осіб з інвалідністю в Україні», «Про реабілітацію осіб з інвалідністю в Україні» та інших актів законодавства щодо забезпечення прав осіб на реабілітацію (габілітацію) з метою їхньої подальшої інтеграції у суспільство; створення умов для зменшення та подолання фізичних, психічних, інтелектуальних та сенсорних порушень, запобігання таким порушенням, коригування порушень розвитку, формування та розвиток основних соціальних і побутових навичок; розвиток навичок автономного проживання осіб в суспільстві з необхідною підтримкою, формування стереотипів безпечної поведінки, опанування навичок власних прав, інтересів і позитивного сприйняття себе та оточення; підготовка батьків або законних представників осіб до продовження (в разі потреби) реабілітаційних заходів поза межами установи; проведення заходів (надання послуг), зокрема з професійної орієнтації, опанування особами трудових навичок, у тому числі в майстернях, визначення їхніх можливостей для подальшого професійного навчання та майбутньої трудової діяльності; оперативне корегування (за потребою) індивідуальних програм реабілітації осіб у частині зміни обсягів, строків і черговості проведення реабілітаційних заходів; сприяння у встановленні опіки чи піклування у разі визнання особи, яка має інтелектуальні порушення, є недієдатною або якщо її дієдатність обмежена; співпраця з вітчизняними та закордонними реабілітаційними, освітніми, медичними, науковими підприємствами, установами, організаціями та громадськими об'єднаннями. До Центру зараховуються особи з інвалідністю та діти з інвалідністю, діти віком до трьох років, які належать до групи ризику щодо отримання інвалідності (з метою попередження інвалідності) відповідно до Порядку надання інвалідам та дітям з інвалідністю реабілітаційних послуг, затвердженого постановою Кабінету Міністрів України від 31

січня 2007 року и№ 80 (в редакції постанови Кабінету Міністрів України від 26 липня 2018 р. № 587).

Реабілітаційний процес забезпечують реабілітологи; вчителі – логопеди; практичні психологи; соціальні педагоги; лікарі педіатри; лікарі – терапевти; лікарі – неврологи; лікарі з лікувальної фізкультури та спортивної медицини; фахівці з фізичної реабілітації, ортотерапевти; соціальні працівники, соціальні робітники; інструктори з трудової адаптації; викладач з трудового навчання; музичні керівники; вчителі інформатики та обчислювальної техніки; медичні сестри та інші спеціалісти, які беруть участь у процесі надання реабілітаційних послуг. Кваліфікаційна характеристика персоналу повинна підтверджуватися сертифікатом – документом, що дає право на виконання певних послуг, операцій, процедур.

Мета реабілітації осіб з обмеженням життєдіяльності - покращення якості життя та максимальна соціальна адаптація осіб у суспільстві. Під час розробки індивідуальної програми реабілітації необхідно враховувати: супутню соматичну патологію; асоційовані синдроми у вигляді сенсорних порушень, епілептичного синдрому, когнітивної недостатності; ортопедичні ускладнення.

Реабілітаційний процес спрямований на: формування та розвиток у особи основних соціальних навичок (особиста гігієна, самообслуговування, пересування, спілкування тощо), пристосування побутових умов до їхніх потреб, соціальне – побутове влаштування та обслуговування; педагогічну корекцію з метою вироблення та підтримання навичок самостійного (автономного)проживання, стереотипів безпечної поведінки; надання особі своєчасної та ефективної колекційної, соціальної, психологічної допомоги та організацію реабілітаційного процесу відповідно до особливостей її психофізичного розвитку; опанування навичок захисту своїх прав та інтересів, самоаналізу і позитивного сприйняття себе та оточуючих, навичок спілкування, забезпечення самостійного проживання у суспільстві з необхідною підтримкою, денного догляду, соціального супроводу, денною зайнятістю тощо; опанування навичками захисту власних прав та інтересів, самоаналізу та отримання навичок позитивного сприйняття себе та оточуючих, навичок спілкування, забезпечення самостійного проживання у суспільстві з необхідною підтримкою (соціальний та юридичний супровід, медичне спостереження, побутові послуги).

Загальними принципами реабілітації є: раннє виявлення патології та раннє втручання; послідовність та етапність здійснення

реабілітаційних програм; непереривність та спадкоємність організації реабілітаційного процесу; всебічний комплексний характер реабілітаційних заходів; індивідуальний підхід при складанні реабілітаційних програм.

Види реабілітаційних послуг: фізична реабілітація спрямована на виробітку нових рухових навиків, корекцію патологічної установки кінцівок та хребта, укріплення м'язового корсету, зниження спастичності м'язів, збільшення об'єму рухів та стійкості вертикальної пози і пересування, розвитку координації та рівноваги; соціальна реабілітація базується на системі мер, спрямованих на здійснення та забезпечення умов для включення дитини з інвалідністю до активної участі в житті, навчання дитини загальним соціальним навичкам (особиста гігієна, самообслуговування, пересування, спілкування, та ін.); психологічна реабілітація спрямована на відновлення, корекцію психологічних функцій, якостей, властивостей дитини з інвалідністю; педагогічна реабілітація та професійна орієнтація є однією з самих важливих напрямлень роботи з дітьми з інвалідністю, яка передбачає навчання професійним навичкам, згідно функціональних можливостей та інтересів; провідною задачею логопедичної роботи є корекція та розвиток мови у дітей з інвалідністю, які мають порушення усіх компонентів мовної системи (фонетико – фонематичної, лексичної і граматичної).

Список літератури:

4. Державна служба статистики України. Статистична інформація. 2019. Режим доступу: <http://www.ukrstat.gov.ua> (UA)
5. Закон України «Про основи соціальної захищеності інвалідів в Україні» від 21 березня 1991р. № 876-ХІІ// Відомості Верховної Ради УРСР. – 1991. – № 21. – Ст. 252.
6. Кравченко М. В. Актуальні проблеми соціального захисту інвалідів / М.В. Кравченко. – 10 с. Режим доступу : http://www.nbuv.gov.ua/ejournals/dutp/2010_2/txts/10kmvziu.pdf
7. Сафонік Н.П. Актуальні проблеми соціального захисту інвалідів в Україні / Н. П. Сафонік // Теоретична та практична концептуалізація розвитку фінансово - кредитних механізмів в умовах нової соціально-економічної реальності : зб. матеріалів Міжнар. наук.-практ. конференції, 25 березня 2016 р. / МОН України, Держ. фіскальна служба України, Нац. університет ДПС України, Навч.-наук. ін-т фінансів, банківської справи. – Ірпінь: Вид-во Нац. ун-ту ДПС України, 2016. – С. 165–168. – До 20-річчя ННІ фінансів, банківської справи.

ЗМІСТ

Передмова	3
РОЗДІЛ І. ПОНЯТТЯ «ГРОМАДСЬКЕ ЗДОРОВ'Я» ЯК СФЕРА ЗНАНЬ ТА ОРГАНІЗОВАНА ДІЯЛЬНІСТЬ ЩОДО ЗМІЦНЕННЯ ЗДОРОВ'Я, ЗАПОБІГАННЯ ХВОРОБАМ ТА ЗБІЛЬШЕННЯ ТРИВАЛОСТІ ЖИТТЯ.	6
Ждан В.М., Бабаніна М.Ю., Кітура Є.М Впровадження елементів дистанційного навчання та сучасних інтерактивних методів навчання на кафедрі сімейної медицини і терапії	6
Голованова І.А., Вовк О.Я. Взаємозв'язок розвитку раку шийки матки і рівня проведення профілактичних онкологічних оглядів	14
Козакевич В. К, Козакевич О. Б., Зюзіна Л. С. Сучасні підходи до оцінки фізичного розвитку дітей шкільного віку з позиції біоенергетики	25
Харченко Н.В. Основні оперативні функції громадського здоров'я	34
РОЗДІЛ ІІ. ДЕРЖАВНА ПОЛІТИКА ТА НОРМАТИВНО-ПРАВОВЕ РЕГУЛЮВАННЯ СИСТЕМИ ГРОМАДСЬКОГО ЗДОРОВ'Я В УКРАЇН	45
Герзі О.О. Перспективні напрями правового регулювання у сфері охорони здоров'я: через призму персоніфікованої медицини	45
Чмихун Л.А. Трансформація державної політики в системі охорони здоров'я України	54
РОЗДІЛ ІІІ. ОРГАНІЗАЦІЙНО-ПРАВОВІ ПИТАННЯ ДІЯЛЬНОСТІ ГАЛУЗІ ОХОРОНИ ЗДОРОВ'Я.	66
Івко А.І. Особливості організації надання первинної медичної допомоги мешканцям Полтави під час пандемії коронавірусної хвороби COVID-19	66
Канивець О. В., Капустник Н. В., Мирошніченко С. О. Аналіз роботи КНП «Міський клінічний пологовий будинок Полтавської міської ради»	70
Карабаш Н.В., Краснова О.І., Ляхова Н. О. Про стан надання протитуберкульозної допомоги населенню Полтавської області	77
Лисенко М.І. Організація надання первинної медичної допомоги поза годинами прийому пацієнтів	83
Луценко Л. М. Основні показники експертизи листків працездатності по КП «4-а міська клінічна лікарня Полтавської міської ради» за 2020 р.	88

Проскурін О.С., Плужнікова Т. В., Краснов О.Г.,	93
Мирошниченко М. С. Особливості забезпечення населення Полтавської області технічними засобами реабілітації	
Рубан І.А. Основні показники інвалідності населення та діяльності лікарсько-консультативної комісії КНП «Гребінківська міська лікарня» Полтавської області за 2019-2020 роки.	100
Тригуб І.М. Організація надання медичної реабілітації в закладах охорони здоров'я МВС	105
Шешукова О.В., Труфанова В.П., Бауман С.С. Аналіз якості лікування тимчасових зубів у дітей Полтавської області	114
Яременко Н.В., Хорош М. В., Бєлікова І. В. Організаційні, правові та клінічні питання діяльності КНП «Оржицька лікарня»	124
РОЗДІЛ IV. КЛІНІЧНИЙ НАПРЯМОК ДІЯЛЬНОСТІ ГАЛУЗІ ОХОРОНИ ЗДОРОВ'Я.	132
Артьомова Н.С., Калюжка О.О., Фастовець М.М. Клінічні детермінанти виникнення вентрикулоділятації індукованої важкими внутрішньошлуночковими крововиливами у передчасно народжених дітей	132
Білоус А. М., Смаглюк Л. В., Карасюнок А. Є. Аналіз факторів, що впливають на ефективність ортодонтичного лікування пацієнтів з перехресним прикусом	146
Блінов О. В., Гавловський О. Д. Основні напрямки проведення психологічної реабілітації в медичному центрі «Нові Санжари» НГУ для постраждалих учасників революції гідності, учасників антитерористичної операції та військовослужбовців	154
Похилько В.І., Чернявська Ю.І., Цвіренко С.М. Фактори ризику метаболічного синдрому у дітей	160
Sheshukova O.V., Kuz I.O., Maksymenko A.I. The analysis of relationship between type 1 diabetes mellitus and occurrence of gingivitis and periodontitis in children and adolescents	171
РОЗДІЛ V. АКТУАЛЬНІ ПИТАННЯ МЕДИЧНОЇ ОСВІТИ В УКРАЇНІ.	179
Краєвський Г. М., Лисак В. П. Сучасний стан та перспективи розвитку медичної освіти в Україні	179
Зміст	192